

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

FERHAT DENİZ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/6548

Karar Tarihi : 29/7/2025

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU
Kenan YAŞAR
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Hüseyin ERAL
Başvurucu : Ferhat DENİZ
Vekili : Av. Selahattin ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, dosyaya ibraz edilen vekâletnameye rağmen gerekçeli kararın seçilmiş müdafî yerine atanmış müdafîye tebliğ edilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kolluk görevlileri tarafından başvurunun üzerinde uyuşturucu madde ele geçirilmesi sebebiyle Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuru hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçu kapsamında soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma işlemleri doğrultusunda düzenlenen 19/7/2018 tarihli Olay Tespit Tutanağı'na göre caddeden geçen kolluk görevlileri, apartman girişinde oturmakta olan başvuru ve İ.T.den şüphelenmiş ve bir süre fiziki takipte bulunmuştur. Başvuru ile İ.T.nin birbirlerine beyaz ve yeşil renkte kâğıt alıp verdikleri, yanlarına gidildiğinde başvurunun iç çamaşırından çıkardığı yeşil kâğıdın 20 TL olduğunun, beyaz kâğıdın içinde ise *bonzai* maddesi bulunduğunun tespit edildiği tutanağa aktarılmıştır. Tutanak kolluk görevlileri ve İ.T. tarafından imzalanmış, başvurunun ise imzadan imtina ettiği belirtilmiştir.

4. Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine başvurucudan ele geçirilen beyaz kâğıt içindeki madde ile 20 TL hakkında 20/7/2018 tarihinde Küçükçekmece 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) tarafından elkoyma kararı verilmiştir.

5. Başvuru; kolluk tarafından müdafî huzurunda alınan ifadesinde uyuşturucu madde bağımlısı olduğunu, daha önceden aldığı uyuşturucu maddeyi apartmanın önünde içtiği sırada tanımadığı birinin yanına geldiğini ve kendisinden uyuşturucu istediğini, ısrar

edince de para almaksızın az bir miktar uyuşturucu maddeyi bu kişiye verdiğini, kimseye uyuşturucu satmadığını beyan etmiştir. Başvurucunun yanında bulunan İ.T.nin müdafii bulunmaksızın kolluk aşamasında alınan beyanları ise uyuşturucu madde kullanıcısı olduğu, başvurucuyu madde içerken görmesi üzerine satıcı olduğunu anladığı, yanına giderek 20 TL'yi çıkarıp başvurucuya verdiği, başvurunun da iç çamaşırından çıkardığı uyuşturucuyu kendisine verdiği, bu esnada gelen polisler uyuşturucuyu rızaen teslim ettiği şeklindedir.

6. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapma şüphesiyle 19/7/2018 tarihinde gözaltına alınmış; 20/7/2018 tarihinde ise tutuklanmıştır. Başvurucunun Sulh Ceza Hâkimliğindeki savunması da önceki ifadesi ile aynı doğrultudadır.

7. İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü tarafından düzenlenen 30/7/2018 tarihli uzmanlık raporunda, ele geçirilen 0,6 gram ağırlığındaki maddenin *sentetik kannabionoid* sınıfından *MDMB* etken maddesi içerdiği bildirilmiştir.

8. Soruşturma neticesinde Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan fezleke, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir. Başsavcılık, başvurunun uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan cezalandırılması talebiyle 27/9/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede şüpheli davranışlar sergileyen başvuru ve İ.T.nin kolluk görevlileri tarafından takibe alındığı, başvurunun beyaz kâğıt içindeki uyuşturucu maddeyi İ.T.ye verdiği, İ.T.nin de 20 TL'yi başvurucuya teslim ettiği, İ.T.nin uyuşturucu maddeyi başvurucudan aldığını beyan ettiği, bu durumun kolluk tutanağı ile de sabit olduğu belirtilerek atılı suç işlediği iddia edilmiştir.

9. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 9/10/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvuru müdafii atanmasına ve tanık İ.T.nin beyanlarının alınmak üzere zorla getirilmesine karar verilmiştir.

10. Yargılama, iki celsede tamamlanmıştır. Birinci celseye tanık İ.T. ve ceza infaz kurumu tarafından hazır edilemeyen başvuru katılmamıştır. Mahkeme, başvurunun hazır edilmesi amacıyla ilgili ceza infaz kurumuna müzekkere yazılmasına ve tanık İ.T.nin dinlenmesi amacıyla yeniden zorla getirme müzekkeresi düzenlenmesine karar vermiştir.

11. İkinci celsede tanık İ.T. hakkındaki zorla getirme kararının tanığın bulunamaması nedeniyle yerine getirilemediği bildirilmiştir. Başvurucu; zorunlu müdafii huzurundaki savunmasında kendisini yeterince ifade edememesi nedeniyle savunmasını yazılı olarak sunmak istediğini beyan etmiştir. Mahkeme, başvurunun yazılı savunma dilekçesini okuduktan sonra "... Şahsın [tanık İ.T.nin] krizde olması nedeniyle ve 10 dk boyunca benden madde istemesi, benim de madde kullanmam ve uyuşturucunun etkisinde olmam sebebiyle kendi kullandığım maddeden bu şahsa [tanık İ.T.ye] verdim." şeklindeki başvuru savunmalarını Duruşma Tutanağı'na aktarmıştır.

12. Cumhuriyet savcısı ikinci celsede sunduğu esas hakkındaki mütalaasında şahsın uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Mütalaadan sonra Mahkeme, tüm aramalara rağmen bulunamadığı gerekçesiyle tanık İ.T.nin dinlenmesinden vazgeçmiştir. Başvurucu, uyuşturucu madde kullandığını ancak satmadığını beyan ederek beraatine karar verilmesini istemiştir. Mahkeme, başvurunun uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan 12 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, başvurunun savunmalarına itibar edilmeme gerekçesini tanık İ.T.nin kolluk

aşamasındaki 20 TL para karşılığında başvuru maddeyi satın aldığına ilişkin beyanları ile 19/7/2018 tarihli Kolluk Tutanağı'ndaki tespitler olarak açıklamıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Sanığın [başvurucu] üzerinde bulunan uyuşturucu maddenin tanık [İ.T.nin] üzerinde bulunan uyuşturucu maddelerle aynı tür oluşu, [İ.T.nin] olayın akabinde verdiği samimi beyanları, sanığın uyuşturucu maddeyi para karşılığı verdiğinin polis memurlarınca görülmesi, ele geçen uyuşturucunun türü, iddia, sanığın tevilli ikrarı, mesafe ölçüm tutanağı, olaya ilişkin kolluk tarafından tutulan tutanaklar, Uyuşturucu Uzmanlık Raporu, tarım tutanağı, nüfus ve adli sicil kayıtları ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde..."

13. Başvurucu ve zorunlu müdafii tefhim edilen 10/5/2019 tarihli mahkûmiyet kararından sonra zorunlu müdafii 13/5/2019, başvuru ise 16/5/2019 tarihinde istinaf dilekçesi sunmuştur. Diğer taraftan başvuru seçilmiş müdafii tarafından 17/5/2019 tarihli havale içeren vekâletname -gerekçeli kararın henüz yazılmadığı aşamada- dosyaya ibraz edilmiştir. Mahkeme, gerekçeli kararını 13/7/2019 tarihinde sadece zorunlu müdafiiye tebliğ etmiş ve dosya ilgili bölge adliye mahkemesine gönderilmiştir.

14. Başvurucu ve zorunlu müdafii istinaf dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tutanak tanıkları ile İ.T.nin tanık olarak dinlenmeleri gerektiğini ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 14/11/2019 tarihinde başvuru istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

15. Ceza Dairesi, istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararını başvuru seçilmiş müdafiiye tebliğ etmiştir. Tebliğ sonrasında başvuru seçilmiş müdafii Ceza Dairesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

16. Başvurucu müdafii, temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra hükme esas alınan tanık İ.T.yi Mahkeme huzurunda sorgulayamadıklarını ve gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle de savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

17. Karar temyiz kanun yolu denetiminden geçmek suretiyle 14/12/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

18. Başvurucu, nihai kararı 27/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon tarafından başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı, tanık sorgulama ve dinleme hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile masumiyet karinesine dair şikâyetlerinin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

20. Başvurucu, mahkûmiyet kararı verildikten sonra istinaf başvuru süresinin geçmediği aşamada dosyaya ibraz edilen vekâletnameye rağmen gerekçeli kararın görevi sona eren atanmış müdafiiye tebliğ edilmesine bağlı olarak seçilmiş müdafii tarafından ayrıntılı istinaf dilekçesi sunulmaması nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruçunun iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme yetkisi verdiği, mevcut bir yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını, delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemenin Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmadığı bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı sunduğu beyanında önceki iddia ve şikâyetlerini benzer şekilde tekrar etmiştir.

22. Başvuru, müdafî yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması demokratik toplumun temel ilkelerindendir (*Erol Aydeğer* [1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma hakkı tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması mümkün değildir (*Yusuf Karakuş ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 69).

25. Şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma için Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen meşru vasıta ve yollardan yararlandırılması da gerekir. Savunmada başvurulacak meşru vasıta ve yollar arasında avukatların teknik bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanma olanağı da bulunmaktadır. Şüpheli ve sanık için Anayasa'nın 36. maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi *müdafî* yardımından yararlanmaktır. Diğer bir ifadeyle müdafî yardımından yararlanma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen meşru vasıta ve yollar kavramının kapsamındadır. Bu itibarla müdafî yardımından yararlanmanın adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu açıktır (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, § 72).

26. Savunmanın iddia makamı karşısında dezavantajlı konuma düşmemesi için şüpheli ve sanığın kendisini bizzat savunabilmesinin yanı sıra müdafî yardımından yararlandırılması da gerekebilir. Suç isnadı altındaki kişinin müdafî yardımına olan ihtiyacı delillere ulaşma bakımından yaşanan güçlüklerin aşılması, hukuki bilgi eksikliği veya içinde bulunulan psikolojik durumdan kaynaklanabilir. Bu kapsamda savunma hakkını etkin şekilde kullanma imkânı sağlayan müdafî yardımından yararlanma hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru olan silahların eşitliği ilkesinin de gereğidir. Diğer bir ifadeyle müdafî yardımından yararlanma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ilkesine işlerlik kazandırmaktadır (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, § 74).

27. Savunma hakkı ile müdafî yardımından yararlanma hakkına ilişkin ilkelerin tespitinden sonra istinaf ve temyiz kanun yollarının inceleme usullerinin -somut olay özelinde- ortaya konulmasında fayda vardır. İstinaf, ilk derece mahkemelerinin verdikleri hükümlerin Bölge Adliye Mahkemesi tarafından maddi ve hukuki yönden incelenmesini sağlayan olağan bir kanun yoludur. İstinaf incelemesinde ispata dair maddi sorunların

incelenmesi mümkündür. İstinaf incelemesinin aksine temyiz incelemesi ise sadece hukuki yönden yapılabilir. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 280. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca istinaf incelemesinde davanın *yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına* karar verilebilecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkından feragate ilişkin yapmış olduğu bir değerlendirmede istinaf mahkemelerinin tanık dinleme yetkisinin bulunması nedeniyle tanık sorgulama ve dinletme hakkına yönelik şikâyetin istinaf kanun yolunda ileri sürülmüş olmasına önem atfetmiştir (*Selçuk Arslan* [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, § 66).

28. 5271 sayılı Kanun'un 156. maddesinin (3) numaralı fıkrasında şüpheli veya sanığın kendisinin sonradan müdafii seçmesi hâlinde baro tarafından görevlendirilen avukatın görevinin sona ereceği hükme bağlanmıştır. Diğer taraftan 5271 sayılı Kanun'un 273. maddesinde istinaf süresinin hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edildiği tarihten başlayacağı açıklanmıştır.

29. Somut olayda başvuru, dosyaya ibraz edilen vekâletnameye rağmen gerekçeli kararın seçilmiş müdafii yerine atanmış müdafiiye tebliğ edilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Mahkemenin başvuru hakkında verdiği 10/5/2019 tarihli mahkûmiyet kararına karşı zorunlu müdafinin 13/5/2019, başvurusunun ise bulunduğu ceza infaz kurumundan gönderdiği 16/5/2019 tarihli dilekçeyle istinaf başvurusunda bulunduğu görülmüştür. Öte yandan başvuru ve zorunlu müdafii tarafından yapılan istinaf başvurularından sonra 17/5/2019 tarihinde başvurusunun seçilmiş müdafii tarafından dosyaya vekâletname ibraz edilmiştir. Mahkeme tarafından vekâletname ibrazından sonra yazılan gerekçeli karar zorunlu müdafiiye 13/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiş ve dosya hakkında 17/7/2019 tarihinde istinafa gönderme formu düzenlenmiştir.

31. İstinaf aşamasında davanın yeniden görülmesine karar verildikten sonra tanık dinleme gibi işlemlerle ispata ilişkin maddi sorunların değerlendirilebileceği ve çözümlenebileceği dikkate alındığında gerekçeli kararın seçilmiş müdafii yerine görevi vekâletname ibrazıyla sona eren zorunlu müdafiiye tebliğ edilmesi nedeniyle başvurusunun müdafii yardımından faydalanma hakkı çerçevesinde savunma hakkı bakımından zayıf duruma düşürüldüğü açıktır. Diğer taraftan somut olayda tanık sorgulama hakkına dair şikâyetin *ilk kez* seçilmiş müdafii tarafından temyiz kanun yolunda ileri sürülebileceği gözetildiğinde savunma hakkı bağlamında gerekçeli karar tebliğinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. İstinaf incelemesinin yukarıda açıklanan niteliği ve temyiz kanun yoluyla olan farklılıkları gereği istinaf mahkemelerinin tanık dinleme de dâhil olmak üzere maddi olgulara yönelik araştırma ve inceleme yapma yetkisinin kapsamı dikkate alındığında başvurusunun seçilmiş müdafii tarafından temyiz kanun yoluna başvurulabilmesinin telafi edici güvence sağladığı kabul edilemeyecektir.

32. Mahkemenin gerekçeli kararının görevi sona eren zorunlu müdafiiye tebliğ edilip seçilmiş müdafinin ayrıntılı istinaf dilekçesi sunmadığı gözetildiğinde ve yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel şartlarında- müdafii yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

34. Başvuruda savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama ve dinletme hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile masumiyet karinesine ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/457, K.2019/181) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.